

PĀRSKATS

par Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centra veiktajām pārbaudēm, 2021. gads

2021. gadā Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centra (turpmāk – VVD RDC) Inspekcijas daļas inspektori veica:

- **123 plānotas pārbaudes operatoru kontrolētajās teritorijās, kurās veic darbības ar jonizējošā starojuma avotiem saskaņā ar izsniegtajām licencēm vai reģistrācijas apliecībām;**
- **37 plānotas pārbaudes pie operatoriem, kuri veic tāda veida darbības, kuras var izraisīt radioaktīvu vielu koncentrēšanos, jonizējošam starojuma pārsniedzot dabisko fonu;**
- **13 iepriekš neplānotas pārbaudes,** kas veiktas starptautiskas sadarbības ietvaros, reaģējot uz saņemto informāciju no valsts iestādēm vai iedzīvotājiem par aizdomām par radioaktīvu materiālu klātbūtni vietās, kurās netiek veiktas licencētas darbības ar jonizējošā starojuma avotiem

Pārskatot 2021. gadā veikto pārbaūžu rezultātus, jāņem vērā nozīmīgs apstāklis – COVID-19 pandēmijas radītā ārkārtējā situācija. Līdz ar to daudzās medicīnas iestādēs, kā arī pie citiem operatoriem VVD RDC inspektoriem nebija iespējams veikt klātienes pārbaudes. Lai nodrošinātu plānoto pārbaūžu veikšanu, tika organizētas attālinātās pārbaudes (dokumentu pieprasīšana un izskatīšana, video intervijas ar darbu vadītājiem un citiem darbiniekiem u. c.). Kopumā 2021. gada laikā tika veiktas 91 attālinātā pārbaude pie operatoriem, kas sastāda 54% no kopējā pārbaūžu skaita 2021.gadā.

Plānoto pārbaūžu laikā tika pārbaudīta radiācijas drošības prasību izpilde, operatoram veicot darbības ar jonizējošā starojuma avotiem saskaņā ar VVD RDC izsniegto reģistrācijas apliecību vai licenci.

Atbilstoši pārbaūžu plānam tika veiktas pārbaudes pie operatoriem, kuri veic tāda veida darbības, kuras var izraisīt radioaktīvu vielu koncentrēšanos, jonizējošajam starojuma pārsniedzot dabisko fonu. Gada griezumā tika veiktas 37 pārbaudes koksnes sadedzināšanas iekārtās uzņēmumos, kuri ievad koksni, Latvijas reģionos un to ietvaros paņemti 70 pelnu vai kurināmās koksnes/šķeldas paraugi, kuriem veikti laboratoriskie mērījumi, lai būtu iespējams izvērtēt koksnes kurināmā radioloģisko situāciju un tās atbilstību MK 2020.gada 15.septembra noteikumiem Nr.576 “Prasības aizsardzībai pret jonizējošo starojumu, ko izraisa radionuklīda cēzija 137 saturs koksnē, kas ieviesta Latvijā no citas valsts” prasībām.

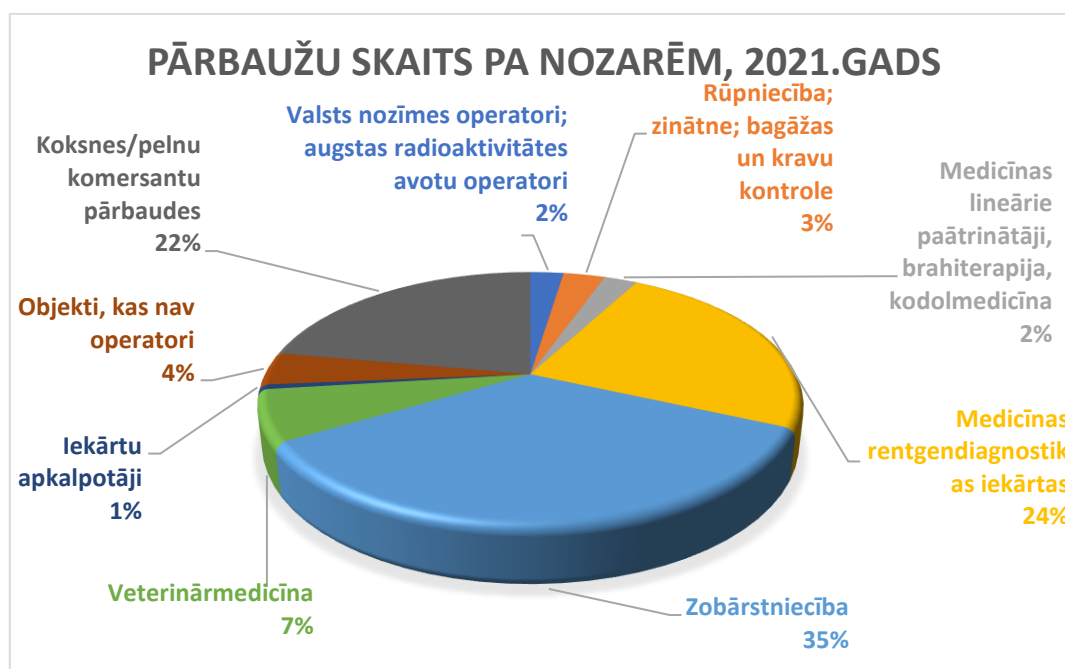
VVD RDC izstrādāti kritēriji, pēc kuriem vērtē pārbaūžu rezultātus attiecībā uz operatoru veikto darbību atbilstību radiācijas drošības prasībām. Pārbaudes rezultātus novērtē saskaņā ar kritērijiem:

- **Atbilst** - operatori, kuri pamatā atbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem, bet ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi;
- **Neatbilst** - operatori, kuri neatbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem.

No 2021.gadā veiktajām pārbaudēm tika novērtēts, ka operatora darbība 64% gadījumos atbilst radiācijas drošības prasībām, bet 36% gadījumos tika konstatētas neatbilstības.

VVD RDC inspektori pārbaudes aktos norādīja veicamo rīcību (ar izpildes termiņiem) neatbilstību novēršanai. Neatbilstības tika konstatētas attiecībā uz dažādām prasībām – attiecībā uz darbinieku apmācību, individuālo dozimetriju, darbinieku un pacientu radiācijas aizsardzību, medicīnas radioloģisko iekārtu tehnisko parametru neatbilstība prasībām, u.c.).

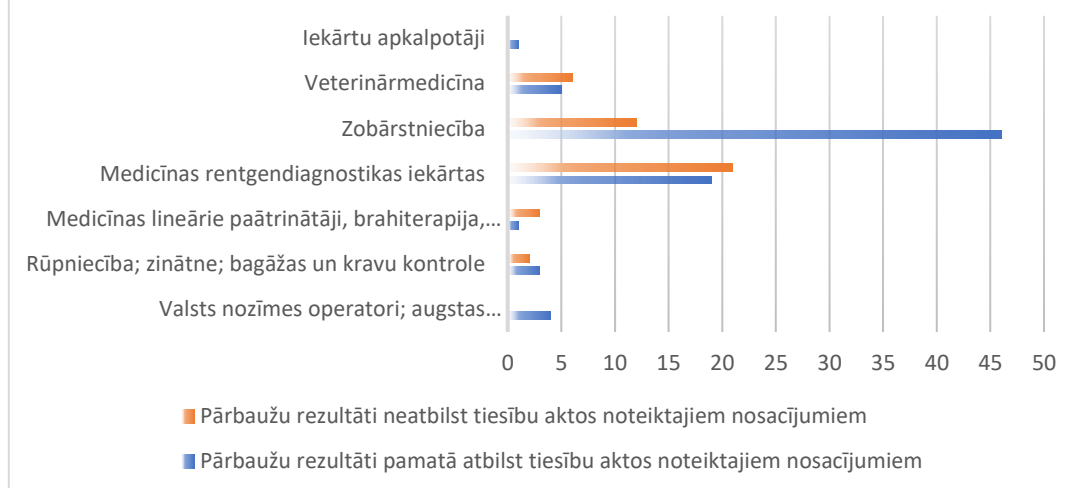
Pārbaudes tika veiktas pie dažādu nozaru operatoriem. 1.attēlā parādīts pārbaūžu procentuālais sadalījums pa nozarēm.

1.attēls. Pārbaūžu radiācijas drošībā procentuālais sadalījums pa nozarēm, 2021. gads

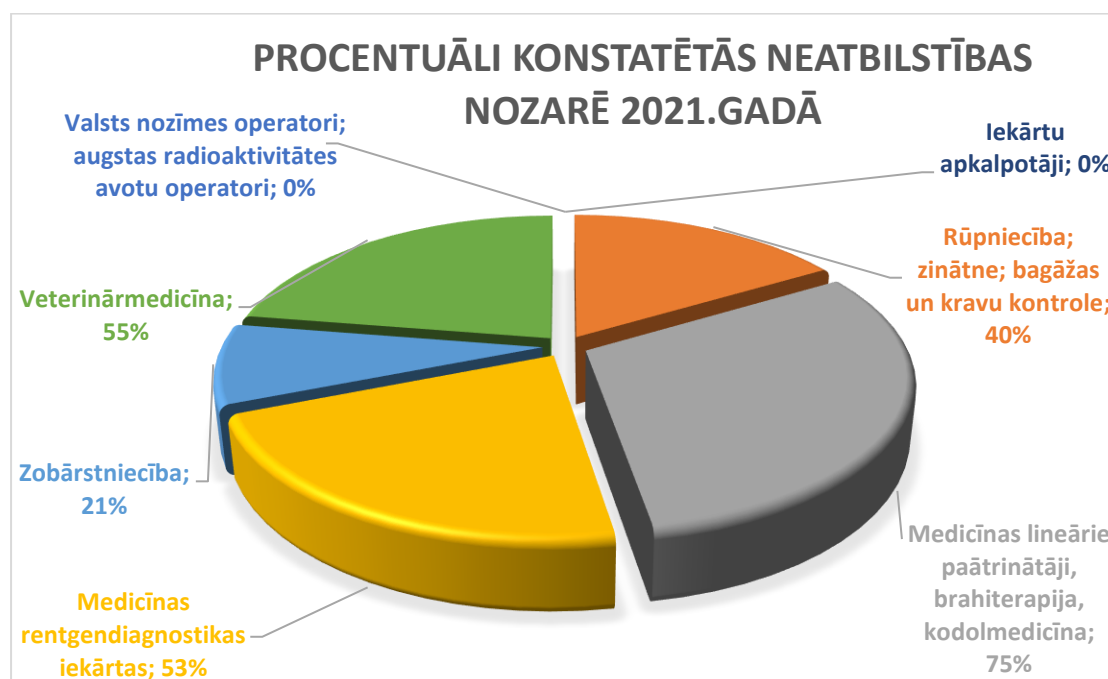
2.attēlā parādīti pārbaūžu radiācijas drošībā rezultāti, atšķirīgās krāsās atzīmējot operatorus, kuri pamatā atbilst tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem, un operatorus, kuri neatbilst nosacījumiem. Nozares izkārtotas pēc riska novērtējuma par iespējamo apdraudējumu no operatoru jonizējošā starojuma avotiem un ar tiem veicamajām darbībām, sākot ar valsts nozīmes operatoriem un operatoriem, kas lieto augstas radioaktivitātes slēgtos starojuma avotus, un noslēdzot ar zobārstniecību, veterinārmedicīnu un iekārtu apkalpotājiem.

PĀRBAUŽU SKAITS PA NOZARĒM UN PĒC PĀRBAUŽU ATBILSTĪBAS KRITĒRIJIEM, 2021.GADS

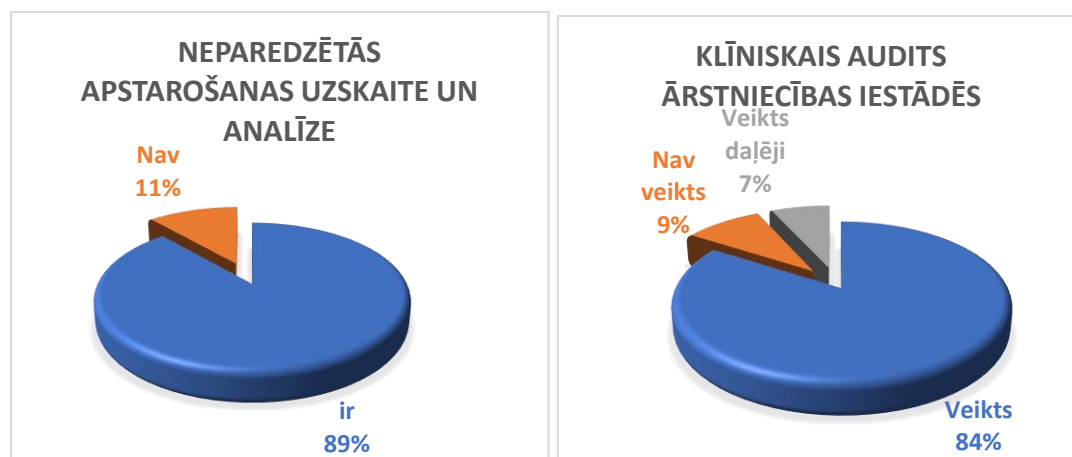
2.attēls. Pārbaumu skaits radiācijas drošībā pa nozarēm un pēc pārbaumu atbilstības kritērijiem, 2021. gads

Salīdzinot operatorus, kas neatbilst pārbaumu atbilstības kritērijiem, pa jomām konstatēts, ka pārbaudēs pie valsts nozīmes operatoriem vai augstas radioaktivitātes avotu operatoriem nevienā gadījumā nav konstatētas neatbilstības (0%). Citās jomās procentos izteikto neatbilstību skaits pret veiktajām inspekcijām ir sekojošs:

3.attēls. Procentuāli konstatētās neatbilstības nozarē 2021.gadā

Izvērtējot ārstniecības iestādēm izvirzītos kritērijus, kas būtiski uzlabo operatora darba kultūru un ļauj pilnveidot radiācijas drošības prasības, kā piemēram kompleksa klīniskā audita veikšana iestādē un neparedzētās apstarošanas uzskaitē un konstatēto gadījumu analīze, ļauj secināt, ka operatoru vērība minēto darbību ieviešanai tiek pievērsta tādējādi veicinot radiācijas drošības kultūru kontrolētajā teritorijā.

4.att. Klīniskā audita ieviešana un neparedzētās apstarošanas uzskaitē un analīze medicīnas nozaru operatoriem atbilstoši 2021.gadā veiktajām pārbaudēm.

01.02.2022.